

לכבוד שבת קדש – פרשת וישב תשפ"ב

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צ'נוב

ונבנית לעתים... והנה לדעתם היה שם הלבנה לפרץ מפני מלכות בית דוד, והיו תאומים כי הלבנה מותאמת בחמה, והנה פרץ תאום לזרח הנותן יד, והוא בכור בכח עליון, כמו שאמר (תהלים פט כח) אף אני בכור אתנהו. וזהו מאמרם (ר"ה כה א) בקידוש החודש דוד מלך ישראל חי וקיים. והמשכיל יבין (ביטוי לדברים עמוקים מתורת הסוד).

הרמב"ן מסביר שזרח ופרץ מזכירים לנו שני מלכים שקיימים כבר מבריאת העולם, שני המאורות הגדולים - השמש והירח. השמש זורחת ומאירה לכל עבר, השמש קבועה ומבטאת את הקביעות התמידית. הירח, לעומת זאת, לפעמים מתחדש, לפעמים נמצא באיזושהי דעיכה, לפעמים מתנופץ ונשבר ולפעמים פורץ.

במלכות ישראל ובמבט ההסטורי והרעיוני על מלכות והנהגה בעם ישראל, נמשלה מלכות בית דוד ללבנה. זו הסיבה בגללה אנו אומרים עד היום ב'קידוש לבנה' - "דוד מלך ישראל חי וקיים". הלבנה וחידושה קשורים למלכות דוד. כי באמת מלכות ישראל ומלכות בכלל בנויה לא על שליחת ידיים, לא על רצון לשלוט בכל, להנהיג בצורה של קיבעון ושליטה מוחלטת, כדוגמת השמש הזורחת תמיד. אלא עיקרה של המלכות בישראל הוא הרצון להתחדש, הרצון להגיע, לפרוץ לאתגרים חדשים ולהיות מוכנים כל הזמן לשינוי, להליכה, לתנועה, להתקדמות. עם ישראל לא מחפש מלכות ומשיח בשביל איזושהי מגמה סטטית, איזושהי שלווה של "אין כל חדש תחת השמש". ההיפך הוא הנכון - כל ציפיותינו למלכות מלך המשיח היא בגלל התנועה, ההתחדשות והפריצה. אנחנו רוצים את עולמו של פרץ, אנחנו רוצים מלך כזה, מלכות כזאת, שאיפות כאלה, שתהיינה בהם תמיד מגמות של התקדמות, מגמות של תשובה, חזרה אל השורש והיסוד. ולכן אולי מרחביה התורה בסיפור זה בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים". יהודה הוא שחידש את עולם התשובה, את היכולת לומר "צדקה ממני", ודווקא בגלל זה נבחר להיות המלך. "יהודה, אתה יודוך אחיך" יאמר יעקב, מי שיודע להשתנות, להתחדש, להודות בטעויות ובכישלונות וליזום דרכי תיקון הוא זה שנבחר להיות מלך ישראל.

הסטטי והקבוע הוא ברכה גדולה לעולם, השמש היא מקור האור והחום, מרפא וברכה. כשיעקב נפרד מהמלאך בו הוא הוא נלחם ויזרח-לו השמש כאשר עבר את פנאול. וגם לעתיד לבוא נראה את איילת השחר שבקע אורה. תחילה קימעה קימעה ואחר כך מתפרצת, מבשרת ומביאה את "על יד איש בן פרצי" (מתוך לכה דודי). אך באותה עת עתידה

ויהי בעת ההוא ויירד יהודה מאת אחיו ויט ער-איש ערלמי וישלחו חירה: חז"ל במדרש מסבירים ויהי בעת ההיא, רבי שמואל בר נחמן פתח (ירמיה כט) כי אנכי ידעתי את המחשבות, שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח, ויהי בעת ההיא ויירד יהודה, (ישעיה סו) בטרם תחיל ילדה, קודם שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון, (בראשית רבה פרשת וישב פרשה פה).

בני האדם רואים בדרך כלל את הכאן ועכשיו, ואילו הקב"ה באותה עת מכין כבר את העתיד. אנחנו עסוקים בדרך כלל בלראות את הצרות והקשיים שנמצאים כרגע, אך יש לזכור כי יש תמיד להרים את העיניים ולהסתכל קדימה ולמרחק. זו המשמעות האמיתית של הביטוי 'עם הנצח לא מפרד מדרך ארוכה'. אנו יודעים שגם הקשיים של היום הם הכנה לאור הזורח של מחר.

ותחילתו של האור הזורח בסיפור יהודה ותמר הוא בלידת התאומים. ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה: ויהי בלדתה ויתן-גיד ותקח המילדת ותקשר על-ידו שני לאמר זה יצא ראשונה: ויהיו כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ: ואחר יצא אחיו אשר על-ידו השני ויקרא שמו זרח: התורה מדגישה כי אצל תמר נולדו תאומים, לא כמו אצל רבקה שכתוב שהיו בבטנה "תומים" (בכתיב חסר). רש"י בעקבות המדרש (בראשית רבה) מסביר את ההבדל והנה תאומים - מלא, ולהלן (כה כד) תומים, חסר, לפי שהאחד רשע, אבל אלו שניהם צדיקים: כלומר פרץ זרח, התינוקות שנוולדו, שניהם צדיקים.

מענין לראות שהתורה מתארת בצורה יחסית מפורטת את לידת התאומים. זרח הושיט את ידו ראשונה והמיילדת קשרה לידו חוט שני ולפתע פרץ אחיו ועקף אותו ולכן נקרא שמו פרץ. זאת אומרת שהשמות ניתנו ע"פ התנהגותם ברגע הלידה, זרח על שם השני הזורח ופרץ על שם פריצתו. ניתן לזהות כאן משהו שקשור לזהות המהותית של תכונות התינוקות שנוולדו. משהו בזהות המהותית של פרץ קשור ללידה שלו. זרח מושיט את ידו ולעומתו פרץ מתפרץ.

הרמב"ן המשלב בפרשנותו לתורה דברים מתורת הסוד מסביר פסוק זה על פי דברי של רבי נחוניא בן הקנה בספר הבהיר. ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה (ספר הבהיר קצו) יזכיר סוד בשם אלה הילודים. אמרו איקרי זרח (=נקרא זרח) על שם החמה שהיא זורחת תמיד, ופרץ על שם הלבנה הנפרצת לעתים

הלבנה לחזור ולהיות כחמה. הכח המתפרץ, המתקדם יהפוך להיות הכח הקבוע המוביל את העולם.

=====

ילדים רבים לאורך ההסטוריה נקראו על שמם של התאומים שתיאור לידתם מופיע בפרשתנו - ביניהם זרח ברנט, שהרבה אנשים מכירים את שמו רק בזכות המילים האלמותיות - **"שטמפפר בא וגוטמן בא וזרח ברנט, ויואל משה סלומון עם חרב באבנט"**, שכתב יורם טהרלב בשירו 'הבלדה על יואל משה סלומון',

הרבה לפני שזרחה השמש על זרח, בבוקר לח בשנת תרל"ח כבר היה זרח ברנט שקוע כולו ברעיון יישוב הארץ והפרחת שממותיה.

ברנט נולד בט"ז ניסן תר"ג 1843 בציטוביאן בפלך קובנה למשפחה חרדית. בילדותו למד ברנט בתלמוד תורה שבעירו ובישיבת סלובודקה. לאחר מכן התחתן עם רחל לאה ועבר להתגורר בלונדון, שם עסק בפרוונות ובלימוד תורה במשך שבע שנים. ב-1871 עלה לראשונה לארץ ישראל. הוא הגיע ליפו ב-10 בנובמבר (כ"ו מרחשון). הוא מצא אז בעדה האשכנזית ביפו רק שמונה אנשים, אפילו מניין לא היה להם. כך חבר לבני ירושלים ביישוב הישן, חבורתו של ר' יואל משה סלומון, שעסקו ברכישת אדמות פתח תקווה ובבניינה של שכונת מאה שערים, מהשכונות הראשונות בירושלים מחוץ לחומת העיר העתיקה. בעקבות זאת עבר לירושלים שם עסק במסחר והפסיד את כל כספו. בעקבות זאת חזר ללונדון. בשנת 1874 חזר לארץ ונמנה עם בוני שכונת מאה שערים בירושלים. כשאזל כספו, חזר שוב ללונדון, הפעם יחד עם משפחתו, ושהה שם במשך שנתיים. בשבט תרל"ז (1877) חזר לארץ ישראל עם משפחתו. ב-1878 הצטרף אל יואל משה סלומון וחבריו בהקמת העיר פתח תקווה, כאשר היה מרוכשי הקרקע הראשונה ומתיישביה. ברנט סיפר בזכרונותיו על הפעם השנייה שבה ביקרו באדמה שנרכשה, ב-25 ביולי 1878: **"כשאך ראינו מרחוק את הגבעה שייחדנו למקום מושבנו, התקדמתי אני במהירות על הסוס והתנפלתי על הככר, נשקתי את האדמה והרויתיה בדמעות שמחה וגיל. כמוני עשו גם יתר חברי... הרגשתי אז כאילו נולדתי מחדש ובמקום הזה היו הורתי ולידתי."** בתחילה סירבה אשתו ללכת אחריו ודרשה ממנו גט, אך הרב שמואל סלנט, רבה של עדת האשכנזים בירושלים, פסק שעליה ללכת אחר בעלה. בשל הכרותו את העיר לונדון והשפה האנגלית, נסע אליה חמש עשרה פעמים, לצרכיו האישיים והציבוריים. בין השאר, נפגש בה עם הברון רוטשילד פעמיים.

את אהבת ארץ ישראל והרצון לפעול למען תחייתה ינק בבית המדרש כפי שסיפר בזכרונותיו: **"אחרי שנעשיתי 'בר מצוה' שלחו אותי הוריי לקובנה (סלובודקה) בכדי ללמוד שם בישיבה. לאחר שלוש שנים נכנסתי לישיבת הרה"ג ר' חיים בהרב ר' אברהם קרויזר זצוק"ל בעהמח"ס פרי עץ חיים על ארבעת הטורים. רבנו היה אסיר ציון וירושלים בכל נימי נפשו, וכולו היה הבעה של עריגה עליונה, וכמיהה חזקה לראות בפריחת ארצנו הקדושה ולהשתתף בבניינה. הוא הגיע כבר אז לגבורות, ומסיבת חולשתו לא היה אפשר לו לגשם את משאת נפשו, אבל הוא הלהיב את רוח תלמידיו, וימלא אותם אהבה וחיבה לארץ אבותינו, ורצון עז לעלות אליה ולבנותה [...] רבנו נתן לי אז את ברכתו שאזכה לבוא בקרוב לארץ ישראל להיות מראשוני הבונים"**.

בשנת 1880 החליט ברנט לבנות בית בפתח תקווה, הוא ובני משפחתו החלו בליבון הלבנים ובנאי ערבי בנה את הבית בן הקומה האחת. בעקבות חורף קשה במיוחד שהבית החדש לא הועיל להגן מפניו, חלה ברנט בקדחת וחזר ללונדון. בשנת 1884 השתתף בוועידת קטוביץ - ועידה שהתכנסה ב-6 בנובמבר 1884 בעיר קטוביץ שבחבל שלזיה בגרמניה (כיום בפולין), ביוזמתם של הד"ר יהודה לייב פינסקר והרב שמואל מוהליבר. בוועידה, שנערכה בלשכת "קונקורדיה" של בני ברית בעיר, השתתפו 36 נציגים של חובבי ציון מרוסיה, מרומניה, משלזיה, מגרמניה ומצרפת, ובהם ראשי חיבת ציון: קלונימוס זאב ויסוצקי, משה לייב ליליינבלום, שאול פנחס רבינוביץ (שפ"ר), אלכסנדר צדרבוים, אחד העם ודוד גורדון. נשיא הכבוד של הוועידה היה הרב שמואל מוהליבר שקיבל את הכבוד מהרב איציק גווילי והניהול המעשי הוטל על פינסקר, שנאם את נאום הפתיחה ונאום הנעילה. מהתמונה המפורסמת של משתתפי הוועידה הוא נעדר שכן טען שאין כל חשיבות לצילום. **"אנחנו עושים דברים כי צריך לעשות ולא כדי להתפרסם"** טען. רק בשנת 1885 חזר ברנט לפתח תקווה ובנה בית אבן בן שתי קומות שהיה הראשון מסוגו במושבה. בשנת 1886 שימש הבית כמבצר בפני ההתקפה על פתח תקווה. לאחר מכן נמכר ובימי העלייה השנייה הוקם בחלקו "מועדון הפועלים".

ב-1890 מכר ברנט את ביתו בפתח תקווה ורכש אדמות סמוך ליפו, שעליהן הוקמה שכונת נווה שלום. רבה של יפו, הרב נפתלי הרץ הלוי, עבר להתגורר בשכונה ובעקבותיו באו משפחות נוספות. בשנת 1896, כשגדל מספר תושבי השכונה, תרם ברנט את הקרקע לבניית המוסד החינוכי "שערי תורה", וכן הקים בשכונה, בשנת תרע"ד את הישיבה "אור זורח" שנקראה על שמו. מאז ועד סוף ימיו הקדיש את אונו ואת הונו

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>

בס"ד נעם הארץ

לכבוד שבת קדש – פרשת וישב תשפ"ב

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צ'ור

ולשמוע את קול התורה מפיות הלומדים הצעירים אשר בישיבה".

פרץ זרח התאגדו בדמותו של זרח ברנט. מצד אחד - השאיפה המתמדת להתקדמות ופריצת דרך בכל מה שהאמין ופעל למענו, ומצד שני - השאיפה להפוך את זה למצב הקבוע של עם ישראל בארץ ישראל.

ארץ ישראל לעם ישראל על פי תורת ישראל

לביסוס הישיבה ולהחזקתה. בזיכרונותיו ציין: "ביסוד ישיבה זו והחזקתה אני רואה את השלמת מפעלי הבניין שלי בארץ".

רעיון ההתיישבות בארץ ישראל בער בעצמותיו. היה חבר ב'מועדון האנגלי' ששם לו למטרה לרכוש קרקעות ולהקים יישובים בארץ ישראל. בשנת 1909 נמנה עם מקימי חברת 'אגודת ישראל', ויחד איתו היו שאול רובינשטיין, גרשון לוין, יוסף קודרינסקי וזליג קרינקין- כולם עסקני- ציבור ידועי- שם ביפו. לפי תקנותיה נוסדה חברה זו לשם רכישת אדמות 'בכל המקומות הטובים והמוכשרים בפלשתינה', ולשם ארגון התיישבות עליהן. במסגרת זו נסע ופעל למען רכישת קרקעות באזור עזה ורפיח. במאמר שכתב מרדכי אליאב (קתדרה 3) : "לפי ספר-החשבונות של האגודה, שהיה כנראה לנגד עיניו של י' ברסלבסקי, . . . נסעו ברנט ורובינשטיין כבר ב- 1 בספטמבר לעזה, ומשלחת-סיור נוספת ביקרה מטעם האגודה - ברפיח כעבור חודשיים. הנסיעה של ברנט - רובינשטיין יצאה לפועל במסגרת משלחת 'המועדון האנגלי' זרח ברנט המשיך לעסוק במפעל ההתיישבות עד סוף ימיו תוך שהוא חולם להקים יישובים דתיים רבים רחבי הארץ.

וכך כתב בצוואתו : "הנה מודעת זאת בכל רוחב ארצנו הקדושה, כי אנכי מהראשונים לקנות קרקעות בפתח תקוה ובעיר הקדושה יפו, ומייסד שכונת נווה שלום, ומעשרה הראשונים ממייסדי שכונת מאה שערים בירושלים עיה"ק תובב"א. וכל עמלי היה לטובת הישוב בארצנו הקדושה. ודעו וראו כמה הפליגו חז"ל ממעלות האיש היושב בא"י, לכן השתדלו שלא ימכרו חלילה הנחלאות שנתתי לכם למען העתיק מושבותיכם מארץ הקדושה לחו"ל חלילה וחלילה.

"וגם את הדבר הזה תעשו כמעשה שעשיתי אני, גדלו את בניכם לתלמוד התורה, חנכו אותם על ברכי היהדות למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וכו', ולמסור את בניכם אל בתי הספר המתנהגים עפ"י רוח היהדות, ורק בתורת ה' יהיה כל אדיר חפציכם לכם ולבניכם אחריכם ותזכו לרוב טוב סלה".

אשתו ושותפתו לכל העשייה הציונית והתורנית, מרת רחל לאה ברנט, נפטרה בשנת תרפ"ד. בעיתונות דאז נכתב עליה: "אשת חיל עטרת ועוזרת בעלה בכל הנוגע לעבודתו בארץ. בה הצטרפו נדיבות לב ואהבה לבניין הארץ על פי טהרת הקודש. היא ואישה סבלו הרפתקאות ונדודים רבים, עד אשר זכו סוף סוף לקחת חלק גדול בבניין של ירושלים ויפו ובייסוד פתח תקוה. הם השתתפו במידה הגונה גם ברוב מוסדות התורה והחסד אשר בארץ. עוד לפני המלחמה בנתה ישיבה בשם 'אור זורח'. כל תענוגה בשנים האחרונות היה לעמוד בעזרת הנשים